

HANNA-BARBARA GERL-FALKOVITZ

Ecclesia semper reformanda. A kako?

»Moja je vsa zemlja.
Vi mi boste kraljestvo duhovnikov in svet narod«
(2 Mz 19,5b–6a)

Pogled nazaj

Nemška sinodalna pot je hotela prenoviti Cerkev s spreminjanjem struktur. Temu so bili namenjeni štirje forumi, ki so vsi stavili na demokratično porazdelitev »klerikalne oblasti«: delitev in nadzor škofovske (1) in duhovniške (2) oblasti, udeležba žena pri oblasti (3), cerkveno priznanje spolne mnogovrstnosti (4) – to je razvrednotenje cerkvene morale. Niso pa dopustili – kljub zahtevi – petega foruma za evangelizacijo, čeprav je to bila in je do danes ostala izrecna papeževa želja. Pri težkih prestopkih klerikov, ki so prišli na dan, so bile učinkovite strukture prikrivanja, zamolčanja in »popustljivega« spregleda. V nekem škofovskem skoku (salto mortale?) so Cerkev označili celo kot »organizacijo storilcev«. Ta izraz je bil doslej prihranjen organizacijam, kakršne so SS, Stasi in okrutne tajne policije vseh barv.

Hanna-Barbara Gerl-Falkovitz, profesorica religijske filozofije na Tehnični univerzi v Dresdnu in na Visoki šoli papeža Benedikta XVI. v Heiligenkreuzu, članica uredništva nemške revije Communio. Članek Ecclesia semper reformanda. Aber wie? je prevedel Anton Štrukelj. – Hvala avtorici tudi za priloženo pismo papeža Frančiška in njeno spremno pojasnilo.

Strukturam pripisovati krivdo za nastalo katastrofo je torej pomenilo spremeniti jih – začenši zlasti s celibatom kot možnim vzrokom spolnih blokad, ki se sprevrže v nedopustna dejanja. To je vključevalo sočutje s »prisilnim« celibaterjem, zaradi česar so nemudoma iztožili (človekovo) pravico do izvrševanja spolnosti – kar je bil že veliko let *cantus firmus*.

Zdaj pa je po objavi študije o zlorabah v evangeličanski Cerkvi v Nemčiji konec januarja 2024 jasno, da so vsi parametri primerljivi. Še več: v količinsko celo večjem obsegu so številke zlorab v evangeličanski Cerkvi tudi brez celibata in kljub »demokratskemu« opravljanju službe v sinodah v zastrašujoči višini, prav tako homoseksualni prestopki. Domnevani vzroki neustreznega vedenja torej nikakor niso utemeljeni v katoliških strukturah, če je zloraba brez teh struktur celo še višja. Predsedstvo katoliške sinodalne poti doslej še ni pokazalo pripravljenosti za popravek lastnih trditev. A prav v teh dneh veliko stvari nakazuje, da *sinodalna pot v vesoljni Cerkvi postaja odpadni papir*.

Nasprotno vprašanje: ali so strukture rešilno sredstvo?

Spreminjanje struktur žal vsebuje slepo pego. To je sicer znano, a se splača ponoviti. Strukture so neosebne, stvarne uredbe. Institucionalno teoretično razbremenijo posameznika njegove osebne odgovornosti; kanalizirajo delovanje. Slepa pega: strukture razosebbljajo osebno ravnanje – ko zmanjšujejo prostor lastne odgovornosti, dajejo potuho s postavo, v najsrajnejšem primeru krnijo celo osebno odločitev. To velja za obe strani: strukture vodijo v plehkost zla, a tudi v plehkost dobrega. Storilci ob pisalni mizi ne vidijo plinskih celic, a tudi: dobrotniki ob pisalni mizi ne srečajo nobenega berača.

Stvar je zelo resna že od obravnavanja krivičnih sistemov preteklega stoletja: *struktura ali odgovornost*? Ali ukazovalna struktura odvezuje od lastne vesti? Današnje vprašanje: ali je spolne napade mogoče strukturno preprečiti? Ali je mogoče vzdržnost strukturno izsiliti? Da, do neke stopnje. Če bi hoteli odgovoriti *samo* z »da«, bi

ostali pod ravnjo Cerkve. Namreč pod ravnjo tistega, kar zdržnost želi doseči: oblikovanje lastne vesti, nujno osebno spreobrnjenje, lastno opredelitev: da in ne.

Dve žarišči: spolnost in oblast

Kako naj Cerkev v prihodnosti etično spremlja svojo antropologijo? V ta namen je potrebna pojasnitev nagonskosti kot take, zlasti spolnosti, vključno z njenimi senčnimi platmi, ki so razen pedofilije danes izginile iz javne pozornosti. Še več: potrebna je razjasnitev neporočenosti »zaradi Božjega kraljestva« – kaj to pomeni? Če celibat prikrito sumničijo nečloveškosti, potem je nečloveški tudi govor na gori z evangelijskimi sveti uboštva, čistosti in pokorščine ... Te velikanske zahteve so skoraj onemele v teologiji, v semeniščih, v razlagi tudi za laike.

Odповed potrebuje zasidranost v evangeliju, v njegovih trdih zahtevah, v neposrednem Jezusovem zgledu, ki je dejanski razlog celibata. Potrebna je neustrašena antropologija iz Duha: ta antropologija vključuje tudi izključni zakramentalni zakon moža in žene. (Spomnimo, da so na sinodalni poti zahtevali blagoslavljanje drugačnih spolnih življenjskih oblik; iz te nekoč ustaljene poti so popačili vse dotedanje.)

Potem vzbuja pozornost, kako medtem govorijo o cerkveni zlorabi oblasti – čuden zasuk od spolne zlorabe na zlorabo avtoritete. Ali naj to razbremenjuje? Že nekaj časa razglašajo »klerikalizem« za glavni greh. S tem je abstrakcija stopila na mesto neposredne bolečine. Ta abstrakcija je poleg tega prazna, ker se zlasti evropski duhovniki v obzorju koncila orientirajo veliko bolj ob nasprotnem: prilagajajo se laikom, včasih v napeti lagodnosti. Zato se takšna analiza ne dotakne boleče točke. Cerkevnege ravnanja z oblastjo se je treba naučiti, ne ga odpraviti. Saj gre vendar za polnomočje, ne za moč! Izrecno se je treba naučiti delovati iz Kristusove oblasti; isto velja za odpoved nagonu.

Misijonarski učenci za prenavo

Korenina prenavo je evangelij, ki ga varuje, ohranja in razlaga Cerkev. Kako naj uspe evangelizacija? Po učencih, ne samo s posameznimi bojevniki, ampak v sopotništvu z drugimi v mišljenju in molitvi ter vidno v skupnih življenjskih oblikah.

Kršćanstvo se je v začetku imenovalo »nova pot«. Kot občestvo ne moremo več hoditi (čepav je to obžalovanja vredno) kot ljudska Cerkev, ampak v majhnih, odločnih, raznovrstnih skupinah. Te kažejo drugačno življenjsko obliko, usmerjajo se ob evangeljskih svetih, tudi glede spolnega področja. O tem zdaj podrobneje:

- Skupine učencev ustvarjajo misijonarsko dinamiko in vabijo druge k sodelovanju: »Pridite in poglejte.« Ta misijon je v pridobivanju za evangelij in za velike zasnove krščanske antropologije (na prim. »teologijo telesa«); nujno potrebno je uvajanje v sveto-pisemska besedila, zlasti v evangelij; koristna je »lectio divina«, ustrezna otrokom in izobraženim ali preprosto pobožnim.
- Misijonarske skupine so potrebne glede življenjskih oblik, ki se razlikujejo od postmodernega relativiziranja: nič več usmrtitev pred rojstvom, ne osamitve, ne samomora s pomočjo, ne pohabljanja spola, ne nadomestnega materinstva, ne virtualne eksistence. Nasprotno: ravnanje po klasičnih etičnih načelih; ravnanje v skladu s stvarstvom; nobenega ideologiziranja (tudi ne narave). Može in žene živijo svoje osebnostne in svoje prirojene darove brez protesta ali boja za oblast.
- Vidno življenje s cerkvenim koledarjem: lepo, slovesno-bogato oblikovanje liturgije vedno deluje privlačno. Kjer ni duhovnika, naj bo vsekakor češćenje Najsvetejšega.
- Pomembna in nenadomestljiva naloga je skupno češćenje, najboljše vsak dan: molitveno bogoslužje (hvalnice in večernice). A tudi ritmično razporejena pobožnost »Božjega usmiljenja« in druge oblike so uspešna povabila k zbranosti in spovedi.
- Redna srečanja misijonarskih skupin učencev krepijo vse, zlasti v »suhih obdobjih«.
- Takšne skupine so razsejane, a so v zavestni edinosti z apostolsko in vesoljno Cerkvijo. Niso »poleg« občestva, ampak v njem. Apo-

stolska služba pa ustvarja edinost in krepi vero pri posameznikih in skupnostih: Cerkev je občestvo občeſtev.

- Cerkev = cerkvena zgradba je shajaliſſe veselja. Je tudi shajaliſſe odpuſſanja (ki prinaſa veselje). Prav zato, ker je razumevanje greha in odpuſſanja greha tako hudo izkrvavelo, je v pomoč misijonarsko oznanilo o spovedi: za potrte, za obupane nad življenjem, za nestanovitne. O tem malo več.

Odpuſſanje neodpuſtljivega?

Medtem so – na prim. v Avstraliji – zahtevali odpravo spovedne molčečnosti, da bi storilce privedli k svetni oblasti. Takſna zahteva veliko pove, čeprav (lastno) odkritje juridičnih prestopkov spada k dejavnemu kesanju, torej k veljavnosti odveze. Dogaja se prav to, kar Cerkev ſeli: iz krivca napraviti človeka, čigar krivda je odpuſſena. Iz ſrtve napraviti človeka, čigar rane se pozdravijo, ker se odpre odpuſſanju in ga Jezus ozdravi. Krivega kaznovati je v resnici naloga svetnih sodiſſ. Naloga Cerkve pa je, da govori o »odpuſſanju neodpuſtljivega« (Derrida). Zaradi hrupnega obtoſevanja cerkvenih struktur ta skrivnost, prepojena s Kristusovo krvjo, ne sme stopiti v ozadje. Sicer bi bil to globok priklon pred pravičnostjo sveta. Ta se zna maſſevati in izravnovati, pravičnosti pa ni. Pokorſčina Cerkve, ki se prilagaja svetu, ne odpravi krivice, ampak stvari zaplete. Poslanstvo Cerkve je: skupaj z greſnikom stopiti v ſarčenje novega stvarjenja – z ſrtvijo pa v ſarčenje ozdravljenja.

Cerkev je poslana k bolečini in zločinu. Nesporo je, da naj prispeva k razkritju zločinov. A izdala bi sama sebe, če bi v ta namen odpravila spovedno molčečnost.

Šibka točka: Cerkev

Še enkrat vpraſajmo: je Cerkev struktura? Seveda. Zato je nujno potrebno tudi *semper reformanda*. Toda ali je *prednostno* struktura?

Prav to je boleče vprašanje. Znano je, da je hotel Jezus prinesiti Božje kraljestvo, pa je nastala Cerkev. Torej je Cerkev dodaten, drugi najboljši »nadomestek«, ki ga v skrivnem Razodetju dokončno zamenja kraljestvo. Kaj je torej njen »drugi najboljši« smisel? Kaj je učinkovita naloga, ki jo mora izpolniti? Čisto na kratko: gradi naj most od nezmožnosti naravnega človeka do Kristusovih vznemirjajočih zahtev. Govor na gori, izrečen v času, ko še ni bilo občutenega nasprotovanja Jezusu, vsebuje zahteve, ki presegajo vsako človeško mero. K temu spadajo priostritve Mojzesovih zapovedi, ljubezen do sovražnika, grožnja zoper bogastvo kot vase zakopana sebičnost, brezskrbnost v prepustitvi Očetovi roki ..., ki doseže vrhunec v zapovedi: »bodite popolni, kakor je popoln vaš nebeški Oče«. *Teleion, popolnost* kakor Oče sam – je absurдна zahteva. Če ne bi prišla iz Jezusovih ust, bi bila bogokletna. Ta nemožnost pa je obveznost. In prav v ta namen prihaja Cerkev – od binkošti, svojega rojstva, se loteva nemogočega. V živi napetosti, v vitalnosti, ki plapolata med Jezusom in Cerkvijo, vibrira Sveti Duh – med nemožnostjo in postopnim poskusom prevajanja v možnost. V ta namen ima Cerkev zagotovljeno Jezusovo navzočnost v zakramentih; zato ima oblast zavezovati in razvezovati, soditi in oproščati. Z muko in v smešno majhnih korakih Cerkev posreduje neznansko silovitost, ki je uporni svet ne more sam doseči; ta svet pa ni samo zunaj nje, svet je tudi del Cerkve.

Trditev, da je Cerkev nečloveški sistem, uničuje možnost nujno potrebnih očiščenj. Cerkev obsega vse, česar »svet« ne razume: brezbrežno odpuščanje, pravičnost, Božje globine – ki naj jih »upravlja«. Božjo moč naj torej drži v rokah. Te roke so nevidne, žal zaznamovane tudi z izdajstvom. A Cerkvi je naročeno, naj izganja hude duhove in obuja mrtve.

Dodatek

Štiri ugledne intelektualke: teologinji Katharina Westerhorstmann in Marianne Schlosser, novinarka Dorothea Schmidt in religijska filozofinja Hanna-Barbara Gerl-Falkovitz so 6. novembra 2023

v skupnem pismu papežu Frančišku spričo nemške reformne smeri izrazile svojo zaskrbljenost za edinost Cerkve z Rimom. Vse štiri so bile prvotno delegatke Nemške škofovske konference za »sinodalno pot« (Synodaler Weg), a so februarja 2023 odložile svoj mandat. »Presenetilo nas je, da nam je papež v nekaj dneh odgovoril,« je rekla Katharina Westerhorstmann. »Papeževo pismo ima prav isti datum, ko je bil ustanovljen sinodalni odbor. To v naših očeh verjetno ni naključje. (...) Skrb za edinost ni bistvena samo za Nemčijo, ampak je zelo pomembna za celotno Cerkev.«

Aus dem Vatikan, am 10. November 2023

Sehr geehrte Frau Prof. Westerhorstmann,
sehr geehrte Frau Prof. Schlosser,
sehr geehrte Frau Prof. Gerl-Falkovitz,
sehr geehrte Frau Schmidt,

für Ihr freundliches Schreiben vom 6. November danke ich Ihnen. Sie wenden sich an mich mit Ihren Bedenken angesichts der aktuellen Entwicklungen der Kirche in Deutschland. Auch ich teile diese Sorge über die inzwischen zahlreichen konkreten Schritte, mit denen sich große Teile dieser Ortskirche immer weiter vom gemeinsamen Weg der Weltkirche zu entfernen drohen. Dazu gehört zweifelsohne auch die von Ihnen angesprochene Konstituierung des Synodalen Ausschusses, der die Einführung eines Beratungs- und Entscheidungsgremiums vorbereiten soll, das in der im entsprechenden Beschlusstext umrissenen Form mit der sakramentalen Struktur der katholischen Kirche nicht in Einklang zu bringen ist und dessen Einrichtung vom Heiligen Stuhl daher mit Schreiben vom 16. Januar 2023, das ich in spezifischer Form approbiert habe, untersagt wurde.

Anstatt das „Heil“ in immer neuen Gremien zu suchen und in einer gewissen Selbstbezogenheit die immer gleichen Themen zu erörtern, wollte ich in meinem „Brief an das pilgernde Volk Gottes in Deutschland“ die Notwendigkeit des Gebets, der Buße und der Anbetung in Erinnerung rufen und einladen, sich zu öffnen und hinauszugehen, „um unseren Brüdern und Schwestern zu begegnen, besonders jenen, die an den Schwellen unserer Kirchentüren, auf den Straßen, in den Gefängnissen, in den Krankenhäusern, auf den Plätzen und in den Städten zu finden sind“ (Nr.8). Ich bin überzeugt: dort wird der Herr uns den Weg zeigen.

Für Ihr theologisches und philosophisches Wirken und für Ihr Glaubenszeugnis danke ich Ihnen. Der Herr segne Sie und die selige Jungfrau Maria behüte Sie. Bitte beten Sie weiterhin für mich und für unser gemeinsames Anliegen der Einheit.

Im Herrn verbunden

Frangolino

Iz Vatikana, 10. novembra 2023

Zahvaljujem se vam za vaše prijazno pismo 6. novembra 2023. Name se obračate s svojimi pomisleki spričo sedanjih razmer v Cerkvi v Nemčiji. Tudi jaz delim te skrbi zaradi številnih korakov, s katerimi se velik del te krajevne Cerkve čedalje nevarneje oddaljuje od skupne poti vesoljne Cerkve. K temu brez dvoma spada, kakor navajate, tudi ustanovitev sinodalnega odbora, ki naj pripravlja uvedbo posvetovalnega in odločujočega telesa. Takšnega odbora, opisanega v sklepnem besedilu, ni mogoče uskladiti z zakramentalno sestavo katoliške Cerkve. Zato je Sveti sedež 16. januarja 2023 z dopisom, ki sem ga v posebni obliki potrdil, prepovedal njegovo ustanovitev.

»Zveličanja« naj ne bi iskali v vedno novih odborih, tudi naj ne bi obravnavali vedno istih vprašanj, ki krožijo okoli nas samih. Namesto tega sem v svojem »Pismu potujočemu Božjemu ljudstvu v Nemčiji« spomnil na nujnost molitve, pokore in češčenja ter povabil, naj se odpremo in gremo ven, »da bi srečali svoje brate in sestre, zlasti tiste, ki jih najdemo na pragu naših cerkvenih vrat, ob cestah, v zaporih, v bolnišnicah, na trgih in v mestih« (št. 8). Prepričan sem: tam nam bo Gospod pokazal pot.

Zahvaljujem se vam za vaše teološko in filozofsko delovanje ter za vaše pričevanje vere. Gospod naj vas blagoslavlja in blažena Devica Marija naj vas varuje. Prosim, še naprej molite zame in za našo skupno stvar edinosti.

V Gospodu!

Papež Francišek